

NOV STRATEŠKI KONCEPT NATA: ZAKAJ JE NATO ŠE VEDNO NEPOGREŠLJIV?

NATO'S NEW STRATEGIC CONCEPT: WHY IS NATO STILL INDISPENSABLE?

Professional article

Povzetek Nov strateški koncept Nata nastaja v zelo pomembnem trenutku razvoja Zavezništva. Dilema ni več, ali ga ohraniti ali ne, temveč, kako ga prilagoditi zahtevam sodobnega mednarodnega varnostnega okolja in pričakovanjem članic, da bo ohranil svojo relevantnost. Sprejetje dokumenta, ki bo na novo opredelil poslanstvo, naloge in načine delovanja Zavezništva ter utrdil njegovo vlogo pri soočanju z varnostnimi izzivi in grožnjami 21. stoletja, mora temeljiti na konsenzu, ki bo presegel resne izzive, s katerimi se sooča. Sem se uvrščajo notranja razhajanja glede njegove vloge in namena, njegova operativna utrujenost, resne finančne omejitve in šibka javna podpora.

V procesu oblikovanja novega Strateškega koncepta (NSK) se je izkazalo, da Nato ne potrebuje temeljite reforme svoje osrednje naloge, potrebuje pa jasno in nedvoumno obnovo zavezanosti svojih članic ciljem, vrednotam in nedeljivosti skupne varnosti. Potrebuje NSK, ki bo podal smer njegovega prihodnjega delovanja kot enega ključnih akterjev v celostnem pristopu mednarodne skupnosti h kriznemu upravljanju, kot akterja, ki lahko deluje skupaj s partnerji, na nov način in na novih območjih. Predvsem pa dokument, ki bo dovolj prilagodljiv, da bo omogočal soočanje s celotnim spektrom prihodnjih varnostnih izzivov in groženj ter ne nazadnje pomagal pri stabilizaciji Afganistana. Toda brez javne podpore, ki je v rokah nacionalnih političnih voditeljev, in jasne zavezanosti slednjih k njegovi implementaciji obstaja nevarnost, da postane NSK le mrtva črka na papirju, Nato in kolektivna obramba pa samo relikv preteklosti.

Ključne besede *Nato, nov strateški koncept, transformacija, partnerstva, celosten pristop, reforme Nata.*

Abstract NATO's New Strategic Concept is being designed at a very important moment in the Alliance's development. There is no more dilemma about whether it should be kept or not, but how it should be adapted to the demands of the modern international security environment, and the expectations of member countries in order to preserve its relevance. The adoption of the document, which will define a new mission, tasks and forms of operation for the Alliance, and will consolidate its role in facing 21st century security challenges and threats, should be based on a consensus which will go beyond the serious challenges the Alliance is facing. This includes internal disagreements regarding its role and purpose, its operational fatigue, serious financial restrictions and bad public support.

The process of designing the New Strategic Concept (NSC) has shown that NATO does not need a thorough reform of its central task; however, it needs that all member countries clearly and unambiguously renew their commitment to the aims, values and indivisibility of common security. It needs an NSC which will define the direction of its future operation as one of the key actors in the comprehensive approach of the international community to crisis management and as an actor which can work together with partners in a new manner and in new areas. But most of all, it needs a document which will be adaptable enough to enable it to face a whole range of future security challenges and threats and, last but not least, assist in the stabilisation of Afghanistan. Nevertheless, without public support, which lies in the hands of national political leaders, and a clear commitment of the latter to its implementation, there is a risk of the NSC becoming a dead letter, and NATO and collective defence a relic of the past.

Key words *NATO, New Strategic Concept, transformation, partnerships, Comprehensive Approach, NATO reforms.*

Uvod Zakaj lahko danes trdimo, da je Nato še vedno nepogrešljiv, in hkrati razumemo dvome ter skrbi tistih, ki trdijo nasprotno? Nato je zgrajen na skupnih vrednotah in interesih Evrope ter Amerike, ki izhajajo iz skupne zgodovine in kulturne dediščine. Zavezništvo je pomemben vezni člen med celinama, ki ga je zaradi varnosti obeh treba ohraniti, še utrditi in na njem graditi tudi v prihodnje. To so občutki in prepričanje, ki jim sledi severnoatlantska skupnost. Medtem ko po resnem razmisleku hitro ugotovimo, da ni pravih alternativ in tudi ne dvomov, da je obstoj te obrambno-varnostne organizacije z bistveno prvino zagotavljanja kolektivne obrambe prebivalstva, ozemlja in sil Zavezništva treba ohraniti, obstajajo razlike o viziji njenega razvoja. Kakšen Nato potrebujemo? Zavezništvo, ki bo izključno usmerjeno v obrambo pred vojaškimi napadi v Evropi in Severni Ameriki? Zavezništvo, ki bo zagotavljalo obrambo na svojih mejah in čakalo, da napadalec oziroma plejada njih potrka na vrata? Ali Zavezništvo, ki bo sposobno delovati zunaj svojih meja in bo to svojo zmožnost tudi prakticiralo pri soočanju z grožnjami, preden te dosežejo fizične meje njegovih članic?

Če izhajamo iz predpostavke, da so vojaško-obrambne naloge, skupaj z načeloma nedeljive varnosti in solidarnosti, še vedno srž Zavezništva, potem se poraja tudi vprašanje, kakšna je vloga posameznih zaveznic, ki nosijo sorazmeren delež skupnega bremena pri zagotavljanju obrambe. Namreč, kar je bilo potrebno včasih, danes mogoče ni tako razvidno. Prav tako je pomembno vprašanje, katere prihodnje varnostne grožnje bodo zahtevale skupen odziv in delovanje v okviru Zavezništva, katere s partnerskimi državami in organizacijami ter kako daleč je Zavezništvo pripravljeno iti geografsko, da to doseže.

Resne dileme, s katerimi se danes sooča Nato, zadevajo njegovo operativno utrujenost, resne aktualne proračunske omejitve, razlike v nacionalnih varnostnih agendah in razmeroma šibko javno podporo. Dejstvo, da se Nato sooča z realnim pomanjkanjem politične volje tako glede uporabe kinetične sile v operacijah zunaj ozemlja Zavezništva kot tudi zagotavljanja potrebnih obrambnih virov, dodatno otežuje generiranje političnega konsenza glede njegove prihodnosti. Ocenjujemo, da največjo grožnjo njegovemu obstoju in prihodnosti predstavlja notranje razhajanje glede njegovega namena in vloge. Posledično so kratkoročni izzivi povezani z oblikovanjem dokumenta, ki bo poskušal odgovoriti na ta odprta vprašanja, in z določitvijo poti naprej, ne nazadnje tudi v Afganistanu, kot kritičnem vprašanju, ki potrebuje kredibilno rešitev, tako za varnost in stabilnost te države kot tudi varnost članic Nata.

Članek opozarja na kritičnost trenutka, v katerem nastaja nov Strateški koncept Nata (NSK). Ne samo, da mora kodificirati predhodne odločitve in sedanje delovanje ter oblikovati strateške usmeritve za prihodnost, služiti mora tudi kot prepričljiv instrument javne diplomacije. Avtorja v besedilu ponudita vpogled v večplastnost vprašanj, ki zadevajo prihodnost Zavezništva z analizo posameznih, po njuni oceni ključnih tematskih področij NSK in procesa njegovega nastajanja. Članek se konča s sintezo razmišljanj, ki pripelje bralca do odgovorov na izhodiščna vprašanja o nadaljnjem pomenu Nata in vlogi NSK.

Članek temelji na osebnih izkušnjah avtorjev, ki sta aktivno vključena v proces nastajanja NSK, od oblikovanja nacionalnih stališč, spremljanja mednarodnih aktivnosti in dokumentov iz procesa priprave NSK do izvedbe posameznih nacionalnih dogodkov, povezanih z NSK. Članek obsega analizo dokumentov iz omenjenega procesa, vključno z nacionalnimi delovnimi gradivi, gradivi Zavezništva in skupine strokovnjakov za NSK. Vključena je tudi analiza sekundarnih virov, ki omogoča celostno razumevanje obravnavane tematike, primerjalno analizo s predhodnimi dokumenti Zavezništva in zgodovinsko razumevanje pomena NSK.

1 ZAKAJ NOV STRATEŠKI KONCEPT

Po koncu hladne vojne je grožnja Sovjetske zveze prenehala obstajati. Pojavilo se je vprašanje, ali lahko Zavezništvo preživi brez skupnega sovražnika oziroma grožnje. Nato je moral poiskati nove razloge in smisel svojega obstoja. Vrzeli so zapolnili destabilizacija razmer na Balkanu in pozneje dogodki, povezani z 11. septembrom

2001 oziroma globalnim terorizmom (Cuccia, 2010, str. vii–viii in Romaniuk, 2010, str. 4–16). Čeprav so mnogi napovedali prenehanje njegovega obstoja, se mu je uspelo prilagoditi novim razmeram in preusmeriti pozornost od kolektivne obrambe in odvratanja k veliko širšemu naboru varnostnih nalog. Ta premik se odraža že v Strateškem konceptu iz leta 1999, v deklaracijah z vrha Nata v Pragi (2002), Rigi (2006) in v Celostnih političnih smernicah (2006)¹ ter v naravi, prizoriščih in obsegih Natovih operacij. V zadnjih letih so prav slednje postale najvidnejša naloga Zavezništva, ki pomeni precejšen odmik od njegovih prvotnih nalog (Hofmann, 2008, str. 1–4).²

V času, ko se v medijih o nadaljnjem pomenu Nata znova pogosto pojavljajo pomisleki, je še posebno pomembno, da se tako znotraj Zavezništva in v odnosu do zunanje javnosti spomnimo na njegovo osrednjo vlogo pri zagotavljanju evro-atlantske varnosti.³ V celotni zgodovini njegovega obstoja je Zavezništvo ščitilo članice pred oboroženo agresijo, tako z vojaškimi kot političnimi sredstvi, ki so mu na voljo. Danes zagotavlja varnost ne le z zagotavljanjem kolektivne obrambe, temveč tudi z zmanjševanjem varnostnih izzivov in odzivanjem na nestabilnosti zunaj ozemlja Zavezništva.⁴ Prizadeva si za ohranjanje vodilne vloge na področju zagotavljanja varnosti prek uresničevanja misij v Afganistanu, Iraku, na Balkanu, na področju raketne obrambe in obrambe pred grožnjami, ki jih predstavljajo proliferacija orožij za množično uničevanje, terorizem, piratstvo, kibernetiski napadi, trgovina s prepovedanimi drogami ipd. (Stavridis, 2010). Vse to na trenutke presega nabor in količino zmogljivosti, ki jih ima.

Nato danes potrebuje razmislek o tem, kako bi lahko svoje tradicionalne funkcije izvajal učinkoviteje in tako, da bo to bolj ustrezalo varnostnim izzivom 21. stoletja (Shea, 2010). Razumeti moramo, da Nato danes ni Nato naših očetov. Zavezništvo se mora odzvati na spremembe v mednarodnem varnostnem okolju in temu ustrezno prilagoditi svoje delovanje ob hkratnem ohranjanju temeljnih demokratičnih vrednot in načel, ki povezujejo njegove članice vse od nastanka (Sarcinchi, 2010, str. 48). Za nadaljnjo učinkovitost delovanja je bistvena ponovna potrditev enotnosti med

¹ CPG ponujajo politično usmeritev za nadaljnjo transformacijo Nata in postavljajo prednostne naloge razvoja zmogljivosti Zavezništva v prihodnjih 10 do 15 letih.

² Od prvega vojaškega posredovanja Nata leta 1995 na Balkanu do danes sta tempo in raznolikost operacij narasla. Nato deluje v celotnem razponu kriznega upravljanja, torej v obliki bojnih operacij, operacij ohranjanja miru, usposabljanja, pomoči pri izvajanju obrambnih reform, logistične podpore, nadzora, humanitarne pomoči ipd. Ta premik je razviden iz vzpostavitve poveljstva za transformacijo (Allied Command Transformation – ACT) in Natovih odzivnih sil (NATO Response Force – NRF), ki omogočajo hitro odzivanje na nove krize. V kompleksnih kopenskih, zračnih in pomorskih operacijah in na misijah Nata deluje danes približno 70.000 vojaškega osebja v vseh geoklimatskih pogojih. Prisotni so v Afganistanu, na Kosovu, v Iraku, Sredozemlju, na območju Afriškega roga in v Somaliji. Nato znova pomaga Pakistanu, ki ga je prizadelo neurje s poplavami, tako kot oktobra 2005, ko mu je posredoval humanitarno pomoč ob potresu. Aktivno se je odzval tudi po hurikanu Katrina v ZDA leta 2006 (Nato, 7. 7. 2010 in Shea, 2010).

³ Glej: Goldgeier, 2009, str. 48–51; Simon, 2009, str. 51–58; Keller, 2007, str. 207–217; Hallams, 2009, str. 38–60.

⁴ Stavridis, nekdanji vrhovni poveljnik zavezniških sil za Evropo: »NATO is not a 'relic' of a bygone age but a 'very, very active' fighting force engaged in mission all over the globe" (http://www.acus.org/new_atlanticist/albright-nato-much-more-afghanistan).

zaveznicami glede njegove vloge, temeljnih nalog in varnostnih groženj, s katerimi je soočen (Hofmann, 2008, str. 12). Brez zadostne prilagodljivosti je lahko ogrožen tudi njegov obstoj (Le Gloannec, maj 2010).

Z besedami generalnega sekretarja (GS) Nata Zavezništvo potrebuje nov strateški dokument, ki bo določil Nato kot kooperativnega timskega igralca v globalnem svetu, kot modernizirano zavezništvo, ki gradi varnost na nov način in na novih območjih, z novimi članicami, novimi partnerji in novimi zmogljivostmi, oziroma zavezništvo, ki zagotavlja varnost svojim članicam, kooperativno varnost s partnericami ter komplementarno varnost z drugimi mednarodnimi organizacijami (GS Nata, 2. 7. 2010).

1.1 Spremembe v mednarodnem varnostnem okolju

Nato resnično potrebuje novo strateško vizijo in okvir, izražena skozi NSK, saj je od leta 1999, ko je bil sprejet sedanji Strateški koncept, prišlo do precejšnjih sprememb v mednarodnem varnostnem okolju, ki se razvijajo še danes.⁵ Globalizacija je povezala svet in pripomogla h kompleksnosti in nepredvidljivosti mednarodnega varnostnega okolja. Z rastjo novih sil (Kitajska, Brazilija, Indija, Južna Koreja, Južnoafriška republika, Iran), ki vključujejo tudi avtoritarne režime, je prišlo do spremenjenih razmerij moči v mednarodnem prostoru. Ekonomska kriza je nadalje zamajala zaupanje v tržni kapitalizem, kar predvsem poizkuša izkoristiti islamski ekstremizem s ponavljajočim se izpostavljanjem svoje ocene o nepravilni ureditvi sveta, v katerem prevladuje krščanski Zahod. Isti viri vidijo sekularizacijo kot izvor moralne degradacije, s čimer upravičujejo vsiljevanje svojih ekstremnih pogledov na ureditev družbe. Kriza pa ni spodbudila samo zadovoljstva ekstremistov, temveč tudi razmišljanja o pravilnosti in učinkovitosti drugačnih vzorcev vladanja ter ureditve družbe. Slednje je verjetno še bolj nevarno, saj lahko zamaje globalno privlačnost idej in vrednot, na katerih temelji Zavezništvo (vladavina prava, demokratična ureditev), ter spodbudi vstop nedemokratičnih sistemov in njihovih načinov delovanja v odprte družbe ter tržno demokracijo.

Prizadevanje Severne Koreje in Irana za pridobivanje jedrskega orožja je tista dinamika na področju proliferacije, ki mednarodni skupnosti povzroča največ skrbi. Skupaj z omenjenimi vplivi globalizacije in ideološkega ekstremizma lahko ta grožnja pripelje svet do katastrofe, ki se ji je zadnjih 65 let uspešno izogibal. Nova pojavna oblika izvajanja regionalne in svetovne moči je postalo trgovanje z energetskimi viri. Odvisnost odjemalcev od pogosto nedemokratičnih ponudnikov, ki nimajo zadržkov svojo vlogo in moč tudi uporabiti, deluje kot oblika pritiska na suverene odločitve držav, ki so v različnih odnosih z Zavezništvom, nekatere med njimi tudi članice.

Konvencionalna vojaška agresija proti Zavezništvu ali njeni članici je danes na podlagi številnih Natovih in nacionalnih ocen manj verjetna, vendar te po drugi

⁵ O spremembah v mednarodnem varnostnem okolju in sodobnih varnostnih grožnjah glej Projekt mnogovrstnih prihodnosti, 2009; Poročilo GoE o NSK.

strani ne smemo in tudi ne moremo popolnoma izključiti. Bolj aktualna je verjetnost nekonvencionalnih groženj, pri čemer še posebno izstopajo raketni (tudi jedrski) napadi, terorizem, kibernetiski napadi, propadle ali propadajoče države, proliferacija orožij za množično uničevanje, pandemske bolezni in naraščajoče posledice okoljske degradacije, vključno s podnebnimi spremembami.

Viri in narava groženj ter izzivov, s katerimi se sooča Nato, se hitro spreminjajo in razvijajo. Uperjeni so lahko zoper ozemlja zaveznic, njihovo prebivalstvo, ekonomske interese, infrastrukturo, sile ali celo vrednote. Nato je lahko pozvan, da se odzove na izzive, ki nimajo neposrednega vpliva na njegovo neposredno varnost, imajo pa lahko pomembne druge vplive na prebivalstvo Zavezništva in lahko vplivajo na njegovo mednarodno podobo, kot so humanitarne posledice v propadlih ali propadajočih državah, posledice naravnih nesreč,⁶ nevarnosti genocida ali drugih hudih kršitev človekovih pravic (Poročilo GoE o NSK).

1.2 Afganistan

Nato je res več kot samo Afganistan, kot je večkrat izpostavila množica zavezniških in nacionalnih odločevalcev,⁷ pa vendar ne moremo zanemariti vpliva te operacije na smer njegovega nadaljnjega razvoja. Še vedno je težko predvideti, kako bo Nato rešil izziv Afganistana. Če mu bo uspelo stabilizirati državo, se bo potrdila in še okrepila njegova vloga pomembnega in koristnega mehanizma multilateralne varnostnega sodelovanja za mednarodno skupnost. Posledice neuspeha pod Hindu Kushem so sicer nepredvidljive, gotovo pa bi se ta odrazil na kredibilnosti in prihodnji uporabni vrednosti Zavezništva za njegove članice ter tudi širšo mednarodno skupnost (Hamilton, 2009). Ocenjevanje učinkovitosti te operacije je postalo del prilagajanja Zavezništva na prihodnje varnostne izzive in tudi merilo ter okvir prihodnjega delovanja.

Nedvomno je danes Afganistan tista ključna in tudi politično kontroverzna tema, ki načenja kohezijo Zavezništva. Evropska prizadevanja so nujna, ne kot podpora ameriškemu delovanju, temveč kot odziv na svojo neposredno ogroženost. To je politična in varnostna realnost, ki ji ne moremo ubežati. Prav tako tudi ne odgovornosti nacionalnih voditeljev za javno podporo skupnim prizadevanjem. S tega vidika mora NSK na najvišji ravni določiti tako cilje Nata v Afganistanu kot tudi načine in sredstva za njihovo doseganje. To bo omogočilo posameznim zaveznicam opredelitev ciljev v nacionalnih obrambnih načrtih. Če bo NSK pravilno določil smernice nadaljnjega delovanja v Afganistanu, bo storjen ključni korak do ohranjanja pomena Zavezništva v 21. stoletju.

⁶ Zgovoren primer je nedavno posredovanje Nata v Pakistanu, ki so ga prizadeli huda neurja in poplave. Nato se je odzval z vzpostavitvijo strateškega pomorskega in zračnega prevoza za pomoč, ki so jo države članice in partnerice ponudile Pakistanu, in z izvajanjem koordinacijske vloge pri razdeljevanju dostavljene pomoči.

⁷ Tako tudi Madeleine Albright v govoru o NSK na zasedanju Severnoatlantskega sveta, maja 2010, in admiral James Stavridis v govoru v Parlamentarni skupščini Nata, [url= http://www.aco.nato.int/page277501841.aspx](http://www.aco.nato.int/page277501841.aspx) (24. 9. 2010).

1.3 Spremembe strukture Zavezništva – demografske spremembe

NSK je potreben tudi z vidika sprememb v strukturi Zavezništva od leta 1999 – precej se je namreč povečalo število članic (s 16 leta 1999 na 28 članic). To je skupina držav, ki jo zaznamujejo razlike v geografiji, zgodovini, ekonomsko-socialnem razvoju, pogledih glede kolektivne obrambe, razlike v njihovem članstvu v drugih mednarodnih organizacijah ter v odnosih z nečlanicami Nata. Hkrati so opazne tudi notranje spremembe v zaveznicah v smislu demografije, kot so migracije, zadrževanje imigrantov v posebnih mestnih predelih, porast muslimanskega prebivalstva in predvsem »evropsko« staranje prebivalstva, kar posredno vpliva na obrambne proračune, obseg in sestavo obrambnih sil ter celo na odločitve glede posredovanja v državah s pretežno muslimanskim prebivalstvom (Cuccia, 2010, str. 6–12).

1.4 Potrditev politične volje

Opazne so tudi razlike med predanostjo zaveznic do sodelovanja v mednarodnih operacijah in na misijah (MOM). V času ekonomske krize in omejenih virov se evropske države vedno bolj usmerjajo v notranje zadeve in so vedno manj pripravljene sodelovati pri prevzemanju finančnih bremen ter tudi tako imenovanega krvnega davka, torej smrtnih žrtev. Tudi javno mnenje je pogosto nenaklonjeno posredovanju oboroženih sil zunaj meja Zavezništva (Le Gloanec, maj 2010). Gates (2010) to interpretira kot demilitarizacijo Evrope, pri čemer sta javnost in del politične elite proti uporabi vojaške sile ter tveganj, povezanih z njo, in opozarja, da to omejuje prihodnjo vlogo Nata, ki je predvsem v ekspedicijskem posredovanju v nestabilnem svetu in ne v nepremestljivih oboroženih silah na stabilni celini.

Razlike med državami z vidika zaznavanja groženj in njihovih zmogljivosti izražajo pomanjkljivo raven enotnosti glede pomena Zavezništva, zato je strnjenje zavezniških vrst in iskanje skupnega pogleda na poslanstvo, naloge in delovanje Nata še večjega pomena (Hofmann, 2008, str. 2). NSK mora odražati potrditev politične volje oziroma obnovo zaobljubo vseh zaveznic. Obuditi je treba zavedanje, da članstvo ni privilegij, temveč nenehna odgovornost, ki jo mora uresničevati vsaka zaveznica. Pri tem mora NSK jasno odražati tako pomen Nata za posamezne zaveznice kot tudi pomen posameznih članic za Zavezništvo kot celoto.

1.5 Vzpostavitev javne podpore

Proces priprave NSK je priložnost za približevanje Nata prebivalstvu, ki ni dobro seznanjeno z Zavezništvom ali celo dvomi o njegovi vlogi (Poročilo GoE o NSK). Čeprav je Nato dejavnejši kot v preteklosti, je njegov pomen danes za mnoge manj jasen, zato je treba predstaviti, kaj Nato pomeni za današnjo varnost, ter graditi na njegovi javni podobi (Babst, 2008, str. 3, in Babst, 2010). Konsenz političnih elit v transatlantskem prostoru ni dovolj, da se presežejo izzivi ekonomske krize, potekajočih oboroženih intervencij in povezanih prizadevanj za stabilizacijo oddaljenih področij ter notranja nasprotja med članicami.

Z besedami generala Petraeusa (2010) »človeški teren je odločilen teren«. Zavedati se je treba, da lahko pomen Nata, če bo začel izgubljati bitko za politično voljo oziroma podporo javnosti, počasi zbledi in ostane samo še zveza birokratov ter osamljenih bojnikov. Vzpostavitev politične volje znotraj Zavezništva je danes morebiti težavnejša, vendar prav zato nujno potrebna za premagovanje notranjih nasprotij in zunanjih sil, ki ovirajo njegov uspeh v Afganistanu ter ne nazadnje njegov obstoj oziroma zagotavljanje javne in finančne podpore, ki sta ključni za izvajanje temeljnih nalog Zavezništva. Kohezijo Nata tako ne ogrožajo samo teroristi, temveč tudi notranji politični izzivi, ki slabijo enotnost Zavezništva.⁸

Izboljšati je treba seznanjenost splošnega volilnega telesa v članicah glede pomena Nata, ali pa se bo ta moral soočiti s porastom političnih voditeljev, ki se bodo raje zatekli k ozkim nacionalnim interesom, namesto da bi uživali v koristih, ki izhajajo iz transatlantskega partnerstva. Pristojnost in odgovornost za seznanjanje javnosti s pomenom Nata za nacionalno varnost pa je predvsem v rokah nacionalnih političnih voditeljev, kar daje veliko pomembnost implementaciji sprejetega NSK (Poročilo GoE o NSK).

2 PROCES PRIPRAVE NSK

Enoletni proces oblikovanja NSK, v katerem je aktivno sodelovala tudi Slovenija,⁹ se je začel s prevzemom dolžnosti novega generalnega sekretarja Nata Andersa Fogha Rasmussena in imenovanjem skupine strokovnjakov (*group of experts* – GoE) za pripravo NSK pod vodstvom Madeleine K. Albright (ZDA).¹⁰ Končal se bo s sprejetjem NSK na vrhu Nata v Lizboni. Zavezništvo je prvič v zgodovini svojega obstoja na široko odprlo vrata in omogočilo vključenost širokega nabora državnih in ne-državnih akterjev iz Nata in širše. Namen je bil oblikovati transatlantski konsenz o NSK, omogočiti odkrito izmenjavo mnenj in ponotranjiti proces kot podlago za uspešno prilagajanje Nata novim grožnjam in izzivom. Transparentnost procesa je ponudila možnost za oblikovanje skupne vizije, občutka skupnega lastništva nad

⁸ »The biggest threat to NATO now is the 'internal threat' of the absence of consensus over what the perceived 'external threat' to NATO is« (Robert M. Williams, *Strategic Studies Institute, ZDA*, 2009).

⁹ Slovenija je kot polnopravna in enakovredna članica Zavezništva izkoristila zgodovinsko priložnost za soustvarjanje drugega najvišjega dokumenta v hierarhiji dokumentov Zavezništva in se aktivno vključila v njegovo nastajanje ne samo z zagovarjanjem nacionalnih stališč znotraj forumov Nata, temveč tudi z organizacijo enega izmed ključnih štirih seminarjev, posvečenih posameznim vsebinskim vidikom NSK, in pripravo t. i. non-paperja, ki odraža nacionalna stališča do posameznih tem NSK.

S članstvom v Natu in s harmonizacijo procesov obrambnega planiranja se je RS zavezala, da bodo na usmeritvah NSK temeljili nacionalni strateški dokumenti, kot sta Resolucija o strategiji nacionalne varnosti (ReSNV) in Resolucija o dolgoročnem programu opremljanja in razvoja Slovenske vojske. Državni zbor (DZ) je novo ReSNV sprejel že marca 2010, vendar je pri tem že izhajal iz vmesnih poročil procesa priprave NSK (Nacevski in Vuk, 2010, str. 5). Tudi predlog nove ReSDPROSV je Vlada RS že potrdila 24. junija 2010, Strategijo sodelovanja RS v MOM pa je sprejela 12. novembra 2010. Novi dokumenti že odražajo spremenjeno naravo mednarodnega varnostnega okolja, nove varnostne grožnje in izzive, potrebo po zagotavljanju celostnega pristopa pri odzivanju nanje, značilnosti sodobnih MOM ipd. Tudi pri nadaljnjem razvoju obrambnega sistema si bo RS morala prizadevati za implementacijo NSK.

¹⁰ GoE je predstavila končno poročilo o NSK 17. maja 2010.

procesom in povečanje zavezanosti k njegovi implementaciji, s čimer je postal proces priprave NSK vsaj tako pomemben kot dokument.¹¹

Podlago za oblikovanje NSK so dali predsedniki držav in vlad z Deklaracijo o varnosti Zavezništva, sprejeto na vrhu v Strasbourgu in Kehlju. Deklaracija predstavlja zavezo k prenovi Zavezništva ob hkratnem ohranjanju Zavezništva kot osrednjega foruma za varnostna posvetovanja med zavezniki, s ključnim poudarkom na kolektivni obrambi. V njej je izpostavljena potreba po ohranjanju politike odprtih vrat, izboljšanju zmogljivosti za soočanje s celotnim spektrom varnostnih izzivov, po krepitvi vloge Nata na področju kriznega upravljanja, celostnega pristopa ter učinkovitejšega združevanja civilnih in vojaških zmogljivosti ter po krepitvi sodelovanja z drugimi mednarodnimi organizacijami in partnerskimi državami, še posebno z Rusijo.

3 NATO – QUO VADIS ALI KLJUČNA PODROČJA NSK

3.1 Temeljne naloge Zavezništva v spremenjenem mednarodnem varnostnem okolju

Od Strateškega koncepta iz leta 1999 so se v mednarodnem varnostnem okolju zgodile velike spremembe, na kar se je moralo odzvati tudi Zavezništvo, predvsem v obliki posameznih operacij. Pojavili so se nove varnostne grožnje in izzivi, ki jih zaznamujejo raznolikost, negotovost in nepredvidljivost. Nato mora maksimizirati svoje napore za ohranitev kredibilnih zmogljivosti za odvratanje in obrambo članic pred agresijo (5. člen Severnoatlantske pogodbe), ob hkratnem zavedanju, da so se razširila mogoča ogrožanja, ki spadajo v okvir 5. člena in vključujejo nevarnosti, ki se lahko pojavijo tako znotraj kot zunaj evro-atlantske regije. To je ena temeljnih dilem iskanja ustreznega razmerja med kolektivno obrambo in operacijami zunaj tradicionalnega območja delovanja, kar pa ni nujno medsebojno izključujoče (Poročilo GoE o NSK, Eide, 2010, Lynn III, 2010, Joyner, 2010).¹² Predvsem gre za poenotene stališč glede vprašanja, kaj danes sestavlja grožnjo po 5. členu.

¹¹ Več o procesu nastajanja NSK tudi na spletni strani Nata <http://www.nato.int/strategic-concept/roadmap-strategic-concept.html>.

¹² Iskanje kompromisov je ključni element doseganja konsenza, ki je potreben za sprejemanje odločitev v okviru Zavezništva. To je veljalo tudi pri sprejemanju predhodnega Strateškega koncepta Nata iz leta 1999. Že takrat so obstajala področja, o katerih so imele zaveznice različna mnenja. Tudi takrat je bilo treba iskati ravnotežje med zagovorniki kolektivne obrambe in 5. člena kot temeljnega namena Nata ter zagovorniki operacij zunaj ozemlja Nata v spremenjenem okolju po hladni vojni; zagovorniki osredotočenosti na Evropo in tistimi, ki se pri operacijah niso hoteli geografsko omejiti in so zagovarjali posredovanje povsod, kjer so ogroženi interesi Zavezništva; med tistimi, ki so se zavzemali za ohranjanje Nata kot osrednjega elementa evropske varnostne arhitekture in drugimi, ki so se zavzemali za močne evropske obrambne zmogljivosti v okviru EU ipd. Koncept iz leta 1999 tako poudarja nadaljnji pomen kolektivne obrambe ozemlja skladno s 5. členom in hkrati vsebuje določila, ki ponazarjajo premik k novim misijam kriznega upravljanja in intervencij zunaj ozemlja Zavezništva, ne vsebuje geografske omejenosti, saj omenja morebitne grožnje na evro-atlantskem območju in okoli njega, pa vendar izrecno ne omenja posredovanja kjer koli bi lahko bili ogroženi interesi Zavezništva ipd. (Carpenter, 2001, str. 7–15).

Ob prepričanju, da Nato ostaja edinstven forum za zagotavljanje evro-atlantske varnosti, je postalo razvidno, da pri soočanju z novimi grožnjami Nato ne sme, noče in ne more prevzeti vseh nalog za zagotavljanje svetovne varnosti ter stabilnosti. Upoštevati je treba tako interese Zavezništva kot tudi dodano vrednost, ki jo to lahko prinese v danih razmerah, upoštevajoč tako pristojnosti kot tudi zmogljivosti drugih relevantnih mednarodnih akterjev. Zavezništvo mora okrepiti mehanizem varnostnih političnih konzultacij (vloga 4. člena Severnoatlantskega sporazuma), še posebno z vidika boljšega razumevanja in spopadanja z novimi grožnjami ter učinkovitejšega upravljanja kriz.

3.2 Celosten pristop

Številne situacije, ki zadevajo varnost Zavezništva, zahtevajo danes celosten ali integriran pristop. Ključna dilema je vprašanje potrebe po civilnih zmogljivostih Nata, ob hkratnem zavedanju, da je Nato v prvi vrsti predvsem vojaško zavezništvo.¹³ Krizno upravljanje tako ni ena osrednjih nalog Zavezništva, je pa v spremenjenem varnostnem okolju njegovo pomembno orodje, ki pridobiva na pomenu tudi na podlagi izkušenj iz trenutnih operacij. V posameznih situacijah se lahko zgodi, da bo Nato tisti, ki bo moral usklajevati civilne zmogljivosti zaveznic v začetnih fazah krize, ko bo zaradi varnostnih izzivov edina prisotna (kredibilna) mednarodna institucija na terenu. Zato mora imeti na voljo zmogljivosti za zagotavljanje neposredne podpore pri pokonfliktni stabilizaciji in obnovi. Pri tem sta izrednega pomena sodelovanje z Evropsko unijo (EU), Organizacijo Združenih narodov (OZN), Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) in z drugimi akterji na terenu ter zagotavljanje usklajenega delovanja med njimi. Upoštevati mora njihove značilnosti in načine delovanja, na primer načeli nevtralnosti in nepristranskosti Mednarodnega odbora rdečega križa, ohraniti odprtost in dojemljivost za potrebe lokalnih predstavnikov in spoštovanje njihovih tradicij ter usmerjenost na krepitev njihovih zmogljivosti (Lindley-French, junij 2010).¹⁴

Zavedati se je treba, da Nato ni edini odgovor na vsako varnostno vprašanje in da ima lahko v posameznih primerih zgolj podporno funkcijo. Odpraviti je treba napačno razumevanje in pojasniti, da Nato ne želi nadzirati drugih akterjev. Gre predvsem za vprašanje vloge Nata v celostnem pristopu mednarodne skupnosti h kriznemu upravljanju, kar se mora ustrezno odraziti v NSK.

¹³ *Ideja o zagotavljanju celostnega pristopa ne samo na ravni Nata, temveč tudi na nacionalnih ravneh, o usklajevanju in sodelovanju med civilnimi in vojaškimi akterji tako v fazi priprave in načrtovanja operacij kot tudi njihove izvedbe in pokonfliktne obnove ni nova, pa vendar so ostajala odprta vprašanja glede sodelovanja Nata s civilnimi partnerji. CPG iz leta 2006 potrjujejo pomen celostnega pristopa in izpostavljajo, da ni potrebe, da bi Nato razvijal izključno civilne zmogljivosti, namesto tega naj bi se naslonil na partnerje.*

¹⁴ *Glej tudi: NATO Comprehensive Approach Roundtable, Final Proceedings Report, maj 2009, <http://www.ndu.edu>. In Jakobsen, Peter Viggo, 2008. NATO's Comprehensive Approach to Crisis Response Operations. DIIS Report 2008, str. 15.*

3.3 Partnerstva

Ena od prioritet NSK so partnerstva Nata. Nato mora najti način, kako simultano sodelovati z evro-atlantskimi partnerji, ohraniti politiko odprtih vrat in vključiti globalne partnerje, ki ponujajo dodano vrednost zavezniškim prizadevanjem.

Širitve Nata so predstavljene kot zgodba o uspehu, predvsem z vidika stabilizacije Evrope, širjenja demokracije ter vladavine prava in miru, zato med zaveznici prevladuje prepričanje, da morajo vrata Zavezništva na podlagi sedanjih meril za članstvo ostati odprta (Poročilo GoE o NSK).

Z vidika sodobnih varnostnih groženj in tveganj so vse bolj pomembne tudi druge oblike **partnerstev**, vključno z vidika sodelovanja partnerskih držav v operacijah Nata. Po eni strani je pomembno zagotoviti regionalen pristop, po drugi pa prilagoditi partnerstvo posameznim partnericam. Pri tem je velik izziv razumevanje, kaj si partnerice v okviru Evro-atlantskega partnerskega sveta (EAPC), Mediteranskega dialoga (MD) in/ali Istanbulske pobude za sodelovanje (ICI) predstavljajo v okviru zagotavljanja skupne varnosti. Nedvomno sta Sredozemlje in Bližnji vzhod pomembna za varnost Nata (proliferacija orožij za množično uničevanje, terorizem, nelegalne migracije, trgovanje z drogami, regionalni konflikti), partnerstva pa so pomembna tudi za spodbujanje varnosti in stabilnosti, kot podpora razvoju demokracije, dobrega upravljanja, vladavine prava in dialoga, zato je ponovna potrditev zaveze Nata do njih in upoštevanje partnerskih pričakovanj v NSK izredno pomembna. Nato mora revidirati svoj pristop do partnerstev, ga okrepiti in prilagoditi, s ciljem doseči večjo učinkovitost sedanjih povezav ter razširiti varnostni vidik sedanjega sodelovanja v operacijah k bolj institucionalni ureditvi (Poročilo GoE o NSK, Frühling, 2010).

V okviru Zavezništva ima **EU** mesto osrednje strateške partnerice Nata.¹⁵ Razvoj resnično celostnega partnerstva z EU, ki bo stroškovno učinkovito, utemeljeno na načelu vzajemnosti, namenjeno izogibanju podvajanjem in ustvarjanju sinergij ter bo vključilo celoten nabor vzajemnih aktivnosti – operacije, razvoj zmogljivosti, vaje, civilno krizno upravljanje in vzpostavljanje povezav za zaveze – je bistveno za učinkovito odzivanje na sodobne varnostne izzive in grožnje. Z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe je sodelovanje med Natom in EU še pridobilo na pomenu. Prav tako si mora Nato tudi v prihodnje prizadevati za krepitev partnerstva z OZN, ob upoštevanju dejstva, da ima OZN primarno vlogo pri zagotavljanju svetovnega miru in stabilnosti.

Posebno vlogo ima tudi odnos Nata z **Rusijo**.¹⁶ GS Nata je ob nastopu svoje funkcije jasno izpostavil, da je poleg uspeha v Afganistanu njegova prioriteta prav odnos Nata z Rusijo. Kljub identifikaciji številnih področij skupnega interesa, ki omogočajo dobro podlago za poglobitev praktičnega sodelovanja v prihodnosti, se razvoj strateškega partnerstva sooča s številni izzivi. Po vojni v Gruziji se je okrepil razkorak

¹⁵ Glej spletno stran Nata, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm.

¹⁶ Glej spletno stran Nata, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51105.htm.

med zaveznicami v oceni ogrožanja s strani Rusije. Ene si želijo krepitev skupnih zmogljivosti teritorialne obrambe kot odgovor na morebitno grožnjo z vzhoda, druge pa razpravljajo celo o možnosti prihodnjega članstva Rusije v Natu (Asmus et al., maj 2010 in Kupchan, 2010).¹⁷ Razlike izhajajo tudi iz dvoumnih signalov Moskve. Po hladni vojni se je Rusija osredotočila predvsem na nasprotovanje političnemu vodstvu ZDA v obliki vojaškega izkazovanja moči (vojaške vaje velikih razsežnosti – t. i. Ladoga 2009, Zapad 2009) in nadzora nad energetskimi dobavami državam v ruski sosesčini. Z nastopom nove ameriške administracije so se dvostranski odnosi med državama izboljšali in ruski diplomatski predstavniki v Bruslju izkazujejo pozitiven odnos do partnerstva z Natom, kljub temu pa nekatere ruske politično-vojaške elite še vedno ocenjujejo Nato kot nasprotnika ali vir mogočih varnostnih izzivov.

Ne glede na izkušnje mora Nato ohraniti rusko prisotnost za skupno mizo in nadaljevati krepitev političnega dialoga. NSK mora izpostaviti željo Nata za vzpostavitev kakovostnejšega odnosa z Rusijo, ki bo temeljil na skupnih interesih, vzajemnem zaupanju, transparentnosti in predvidljivosti. V zavezniškem interesu je ohranjanje perspektive odprtosti in poglobitev odnosov z Rusijo na vseh ravneh, kljub njeni občasni »muhavosti« in »težavnosti«, saj ostaja ključen partner pri zagotavljanju varnosti in stabilnosti v evro-atlantskem prostoru ter pri reševanju globalnih varnostnih izzivov.

Veliko pa je odprtega prostora in možnosti tudi za poglobljanje partnerstev z državami zunaj evro-atlantske regije (Moore, 2009, str. 3–30). Predvsem s širjenjem seznama skupnih aktivnosti in omogočanjem prilagojenega sodelovanja glede na potrebe posamezne partnerice (t. i. **globalna partnerstva**) ob hkratni opredelitvi meril za izbor tovrstnih partnerjev (strateški pomen, demokratične vrednote, vojaški prispevki v zavezniške operacije ipd.). Leta 2004 so se zaveznice že dogovorile o večjem sodelovanju s partnericami, ki sodelujejo v operacijah, na področju informiranja in načrtovanja, danes je treba razmišljati v smeri zagotavljanja njihove večje vloge pri odločanju o skupnih operacijah. Izziv je tudi opredelitev mogočih prihodnjih odnosov z novimi velesilami (Kitajsko, Indijo in Brazilijo) ter krepitev vezi z Afriško unijo (AU), Organizacijo ameriških držav (OAS), Svetom za zalivsko sodelovanje (GCC), Arabsko ligo (AL), Šanghajsko organizacijo za sodelovanje (SCO), Organizacijo pogodbe o kolektivni varnosti (CSTO) ipd. Prav tako je treba zagotoviti usklajeno delovanje z EU v okviru njenih regionalnih pobud sodelovanja, na primer evropske sosedске politike, vzhodnoevropskega partnerstva, Sredozemske unije ipd. Vsak tovrsten odnos mora temeljiti na načelih enakosti, vzajemnega zaupanja in vzajemnih koristi.

¹⁷ RS ima na ta odnos z vidika ocene grožnje Rusije bolj naklonjen pogled kot nekatere druge zaveznice zaradi drugačnih zgodovinskih izkušenj, geografske umeščenosti in kulturne dediščine. Hkrati RS razume zaveznice in njihove skrbi, saj pričakuje njihovo razumevanje v primeru vprašanja nadaljnjih širitev Nata, ko gre za slovenski interes glede Zahodnega Balkana. Iskati je treba kompromise, ki bodo še omogočili doseganje potrebne konsenza za sprejetje tako pomembnega strateškega dokumenta.

3.4 Transformacija

Transformacija je eden izmed ključnih procesov, ki bo opremil Zavezništvo za spoprijemanje z novimi varnostnimi izzivi in grožnjami, zato si je RS skozi celoten dosednji proces prizadevala, da bo v novem strateškem konceptu jasen in ustrezen poudarek tudi na obrambni reformi. Rezultati predhodnih transformacijskih pobud so omejeni, predvsem zaradi omejenih virov, zato se Zavezništvo spoprijema s precejšnjim razkorakom med mogočimi misijami in nalogami ter razpoložljivimi zmogljivostmi.¹⁸ Napredek, ki pa je bil dosežen, je predvsem posledica zahtev iz operacij na Kosovu in v Afganistanu (potreba po premestljivih in vzdržljivih silah, skupni pristop pri protiuporniškem delovanju, interoperabilne zmogljivosti poveljevanja, kontrole, komuniciranja, računalništva, obveščanja, nadzorovanja in izvidovanja (C4ISR), spremenjenega načina financiranja, zmogljivosti za strateški transport in pospeševanja večnacionalnih zmogljivosti) (Poročilo GoE o NSK).

NSK mora pripraviti usmeritve in okvir za nadaljnjo transformacijo obrambnih zmogljivosti Nata in posameznih zaveznic. Nato bo potreboval fleksibilne, premestljive, informacijsko podprte in vzdržljive vojaške sile, ki se lahko soočijo s celotnim spektrom mogočih nalog zavezništva in bodo dosegljive v okviru razpoložljivih virov. Te naloge oziroma odgovornosti Nata vključujejo odvratanje agresije, obrambo ozemlja Nata, zahtevne operacije in misije na strateških razdaljah ter pripravo na širok nabor manjših nepredvidljivih varnostnih izzivov.

Prihodnost bo usmerjena na stabilizacijo in celostni pristop, protiuporniške ter protiteroristične zmogljivosti in druga večplastna vprašanja globalne varnosti, pri čemer bodo ključnega pomena izboljšana interoperabilnost s partnerji, zagotavljanje vojaškega in policijskega usposabljanja, koordinacija vojaške pomoči ter sodelovanje z lokalnimi oblastmi. Za uspešno opravljanje teh novih nalog mora Nato hkrati prenoviti in ohraniti temeljne veščine ter zmogljivosti za doseganje zahtevane pripravljenosti za izvajanje kolektivne obrambe tako na svojem tradicionalnem ozemlju kot tudi na strateški oddaljenosti (Poročilo GoE o NSK).

Pomemben del pozornosti je in bo usmerjen v **jedrsko politiko Nata in raketno obrambo** (Heuser in Slocombe, 2010). Pokazala se je precejšnja enotnost zaveznic za ohranitev zmogljivosti (konvencionalnih in jedrskih) za kredibilno opravljanje funkcije odvratanja celotnega spektra morebitnih groženj in zagotavljanje politične neodvisnosti ter ozemeljske celovitosti zaveznic. Prihodnje vzdrževanje funkcije odvratanja bo zahtevalo širok nabor obrambnih zmogljivosti, skupaj z ustreznim obrambnim načrtovanjem in vajami kot elementom, ki bo pomiril določene strahove posameznih zaveznic. Dokler obstaja jedrsko orožje, mora odvratanje oboroženega

¹⁸ Poročilo GoE ocenjuje, da sta največja omejevalna dejavnika pri vojaški transformaciji tudi pomanjkanje evropskih obrambnih izdatkov in investicij ter neustrezna struktura obrambnih izdatkov, saj je v zadnjih dvajsetih letih prišlo do nesorazmernih obrambnih izdatkov z vidika stroškov za osebje in operativnih stroškov. Posledično primanjkuje evropskih sil, ki bi bile primerno opremljene, izurjene, podprte za najbolj zahtevne operacije, kar lahko razrahlja kohezijo v Zavezništvu.

napada v Natu še naprej temeljiti na ustreznem ravnotežju konvencionalnega in jedrskega orožja, ob podpori prizadevanjem za svet brez jedrskega orožja.

Na podlagi sedanjih ocen in dinamike razvoja področja lahko ocenimo, da bo tudi raketna obramba imela pomembno vlogo pri prihodnji politiki odvratanja Zavezništva.¹⁹ NSK mora opredeliti in predpisati temeljna načela ter cilje, ki bodo vodili razvoj in namestitev možnih prihodnjih zmogljivosti teritorialne raketne obrambe kot prihodnje skupne misije Zavezništva. Pri tem gre za pomembno priložnost sodelovanja z Rusijo. Slovenija zagovarja načelo, da mora biti vsaka odločitev o novi zavezniški misiji skladna s temeljnim načelom nedeljive varnosti posameznih zaveznic.

3.5 Reforme Nata

Kot se je izkazalo v preteklosti, je ključ za obstoj zavezništva v njegovi prilagoditvi – alternative ni.²⁰ Za spoprijemanje s sodobnimi nepredvidljivimi grožnjami mora Nato okrepiti organizacijsko učinkovitost, prilagodljivost in hitrost sprejemanja odločitev. Postati mora organizacija, ki ustreza svojemu namenu. Izboljšati mora svoje zmogljivosti, vključno z uveljavljanjem organizacijskih in upravljavskih reform, reform financiranja ter poveljniške strukture, zmanjševanja števila odborov in agencij Nata. Dodaten izziv so zahtevne ekonomske razmere, zato so najboljši način premeščanja razkoraka med potrebnimi in dejanskimi zmogljivostmi dodatni ukrepi zagotavljanja večje učinkovitosti in druge reforme, kamor se uvrščajo predlogi o skupnem, inovativnem pristopu k razvoju zmogljivosti, vključno z večnacionalnimi projekti, skupnimi nabavami in različnimi modeli skupnega financiranja razvoja zmogljivosti (Poročilo GoE o NSK, Buckley in Volker, 2010).

Ne smemo pozabiti, da načelo delitve bremen, ki velja v Natu, omogoča zaveznicam večjo raven varnosti z manj stroški, kot bi jo te lahko zagotovile nacionalno. Toda to kolektivno varnostno zagotovilo zahteva redne varnostne naložbe, zato morajo zaveznice znova jasno pokazati politično voljo za nadaljnja vlaganja v obrambo in zagotavljanje pravičnega deleža v Nato (Shea, 2010).

Sklep **Odgovor na vprašanje, zakaj je Nato še vedno nepogrešljiv**

V procesu oblikovanja NSK se je izkazalo, da so zaveznice do številnih njegovih vsebin ohranile nespremenjena stališča. Izkazalo se je, da Nato sicer potrebuje NSK, ne potrebuje pa temeljite reforme svoje vloge. Še vedno gre za edinstveno in nepogrešljivo transatlantsko organizacijo, ki temelji na demokratičnih idealih in vladavini prava. Severni Atlantik je še vedno največja dvosmerna povezava na svetu z vidika investicij, potovanj, trgovine in kulture. Američani in Evropejci smo svojo tesno zgodovinsko in kulturno povezanost nadgradili tudi s tesnejšim sodelovanjem pri reševanju skupnih izzivov. Za ustrezno pripravljenost na to, kar nas čaka jutri, moramo ukrepati danes. Vrh Nata v Lizboni je edinstvena priložnost za določitev smeri in okvira naših prihodnjih prizadevanj.

¹⁹ Glej spletno stran Nata, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49635.htm.

²⁰ Dunajski kongres je zaradi svoje nezmožnosti prilaganja trajal le 36 let.

Ko govorimo o Natu, moramo upoštevati njegov doseg, njegovo moč in njegove dosežke. Nato je upravičil svoj obstoj tako v času hladne vojne, vojn na Balkanu kot tudi v Afganistanu. Brez njega bi evro-atlantskim državam manjkala učinkovit forum za odzivanje na tradicionalne grožnje in nove varnostne izzive. Poleg tega bi bili prihodnji obeti za mednarodno stabilnost in mir veliko bolj negotovi, kot so danes. Z NSK ima Nato prvič priložnost, da svoj namen, načela in partnerstva obravnava v globalnem kontekstu, in to je gotovo eno glavnih pričakovanj do novega dokumenta.

Zavezništvo ni edino, ki je zavezano tem ciljem, vendar je zaradi kombinacije vojaških zmogljivosti in politične solidarnosti ohranilo svojo izjemno dragocenost in postalo nenadomestljivo. Ključ za njegovo prihodnje delovanje je prav njegova sposobnost opravljanja pomembne vloge v celostnem pristopu mednarodne skupnosti k zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti. Kot je zapisano v poročilu GoE, Nato uspeva kot vir upanja. Od samega začetka so njegove članice oblikovale skupne cilje: krepitev mednarodne varnosti, zaščita svobode in spodbujanje vladavine prava. Ti cilji so trajni in bodo ohranjeni, dokler bo Nato imel pogum, da jih brani z enotnostjo, pogumom svojih državljanov in svobodnim izražanjem svoje kolektivne volje.

Zavedati pa se je treba, da NSK ne bo rešil vseh dilem, ki so se še okrepile po 11. septembru. Tako kot je bil kompromis Strateški koncept iz leta 1999, bo tudi NSK kompromis in vsak kompromis zahteva določeno mero konstruktivne dvoumnosti. Pomembno je predvsem to, da bo NSK ponudil smer nadaljnjega razvoja Zavezništva ter javno izpostavil posamezna ključna področja (na primer varnostne izzive, obseg, do kam, kdaj in s kom lahko poseže Nato), ki pa bodo podrobneje opredeljena v njemu podrejenih dokumentih (nove CPG ali ministrske usmeritve).

Upoštevati moramo tudi dejstvo, da se stvari spreminjajo, medtem ko poteka proces priprave NSK. Iz operacije Isaf v Afganistanu se nenehno učimo novih izkušenj ali pa nas presenetijo nove okoliščine, kot je nedavno humanitarno posredovanje v Pakistanu, kjer se je znova potrdilo, da je Nato sicer regionalna organizacija, vendar hkrati pomemben in odgovoren globalni akter, na katerega se v ključnih trenutkih obrnejo tudi nečlanice in druge mednarodne organizacije.

Uveljavilo se je prepričanje, da Nato potrebuje kratek, jasen, v prihodnost usmerjen dokument, ki bo omogočal dovolj prilagodljiv in uporaben koncept kot vodilo v nepredvidljivi prihodnosti. Vse drugo bi lahko oslabilo Zavezništvo in spodbudilo države članice k iskanju rešitev zunaj Nata. NSK bo neuspešen, če ne bo zmožal zajeti obnovljenega občutka zavezanosti in smiselnosti za politične voditelje članic. NSK mora enkrat za vselej končati »strateške počitnice« številnih članic, ki so se začele po hladni vojni. NSK bo treba preoblikovati v politične smernice, ki jih bo mogoče preudarno in konsistentno udejanjiti. Zaveznice se bodo morale prepoznati v NSK, ga ponotranjiti ter v uresničevanje zastavljene prihodnosti Zavezništva vložiti precejšnjo energijo in sredstva.

Literatura

1. Asmus, Ronald, Czum, Stefan, Donnelly, Chris, Ronis, Aivis, Valasek, Tomas in Wittmann, Klaus, maj 2010. *NATO, New Allies and Reassurance. Policy Brief. Centre for European Reform.*
2. Babst, Stefanie, november 2008. *Reinventing NATO's Public Diplomacy. Research paper, št. 41. NATO Defence College Rome, Research Division.*
3. Babst, Stefanie, 20. september 2010. *NATO Still Enjoys Considerable Public Support in Europe and the United States. USC Center on Public Diplomacy.*
4. http://uscpublicdiplomacy.org/index.php/newswire/cpblog_detail/us_eu_natosupport/, 24. 9. 2010.
5. Buckley, Edgar in Volker, Kurt, 23. februar 2010. *NATO Reform and Decision Making. Atlantic Council Issue Brief.*
6. Carpenter, Ted Galen, 2001. *NATO's New Strategic Concept: Coherent Blueprint or Conceptual Muddle? V: Carpenter, Ted Galen, ur. NATO Enters the 21st Century. London, Oregon: Frank Cass Publishers, 2001.*
7. Cuccia, Phillip R., maj 2010. *Implications of a Changing NATO. Strategic Studies Institute.*
8. Eide, Espen Barth, 16. oktober 2009. *Collective Defence in Today's Security Environment. Govor nekdanjega norveškega državnega sekretarja. <http://www.regjeringen.no/en/dep/jd/whats-new/Speeches-and-articles/Speeches-and-articles-by-othe>, 23. 9. 2010.*
9. Frühling, Stephan, 2010. *Creating the Next Generation of NATO Partnerships. The RUSI Journal. Februar 2010, 155(1), str. 52–57.*
10. Gates, Robert, 23. februar 2010. *Prispevek na seminarju o NSK v Washingtonu.*
11. Goldgeier, James, 2009. *NATO's Future. Harvard International Review. Pomlad 2009, 31(1), str. 48–51.*
12. GS Nata, Anders Fogh Rasmussen, 2. julij 2010. *NATO – Managing Security in a Globalised World. Govor na Katoliški univerzi v Lizboni, Portugalska.*
13. Hallams, Ellen, 2009. *The Transatlantic Alliance Renewed: The United States and NATO since 9/11. V: Journal of Transatlantic Studies. Routledge, pomlad 2009, 7(1), str. 38–60.*
14. Hamilton, Daniel in drugi, 2009. *Alliance Reborn: An Atlantic Compact for 21 century. Atlantic Council of the United States. <http://www.acus.org/publication/alliance-reborn-atlantic-compact-21st-century>, 23. 9. 2010.*
15. Heuser, Annette in Slocombe Walter, 12. marec 2010. *NATO's Nuclear Policy in 2010. Atlantic Council Issue Brief.*
16. Hofmann, Stephanie C., 2008. *Debating Strategy in NATO: Obstacles to Defining a Meaningful New Strategic Concept. Institute Français des Relations International.*
17. Joyner, James, 2. julij 2010. *Cyber Attacks and Article 5. New Atlanticist. Policy and Analysis Blog. http://www.acus.org/new_atlanticist/cyber-attacks-and-article-5, 23. 9. 2010.*
18. Keller, Patrick, 2007. *The Future of NATO: Between Overstretch and Irrelevance. V: American Foreign Policy Interests. Routledge, maj/junij 2007, 29(3), str. 207–217.*
19. Kupchan, Charles A., 2010. *NATO's Final Frontier. V: Foreign Affairs. Council on Foreign Relations, maj/junij 2010, 89(3), str. 100–112.*
20. Lindley-French, Julian, 7. junij 2010. *Operationalising the Comprehensive Approach. Atlantic Council Issue Brief.*
21. Lynn III, William J., 2010. *Defending a New Domain. V: Foreign Affairs. Council on Foreign Relations, september/oktober 2010, 89(5), str. 97–108.*
22. Le Gloannec, Anne-Marie, maj 2010. *The EU and NATO's New Strategic Concept. CERI, SciencesPo.*
23. Moore, Rebecca R., 2009. *Partnership Goes Global: The Role of Non-Member, Non-EU States in the Evolution of NATO. Conference papers. International Studies Association, 2009, str. 1–32.*

24. Nacevski, Sašo in Vuk, Pavel, 2010. *Nacionalnovarnostna strategija za 21. stoletje. Slovenska vojska. Leto XVIII, št. 5, 9. 4. 2010, str. 4–6.*
25. Nato, 7. julij 2010. *NATO Operations and Missions.* http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52060.htm. 27. 7. 2010.
26. Petraeus, David, 2010. *Govor ob prevzemu dolžnosti poveljnika ISAF.*
27. Romaniuk, Scott Nicholas, 2010. *Europe's 'Dual' Challenge: The Shifting Frontiers of NATO and the EU. V: Research Journal of International Studies. European journals, 2010, št. 13, str. 4–16.*
28. Sarcinchi, Alexandra, 2010. *NATO in 2009 and its New Strategic Concept: Between Opportunities and Challenges. Strategic Impact No. 1/2010, p. 46–54.*
29. Shea, Jamie, 2010. *What will be in NATO's New Strategic Concept? Turkish Policy Quarterly. Pomlad 2010, 9 (1), str. 47–59.*
30. Simon, Jeffrey, 2009. *NATO's Uncertain Future. Is Demography Destiny? V: Joint Force Quarterly. NDU Press, 2009, št. 53, str. 51–58.*
31. Stavridis, James G., 2010. *The Long Road. Turkish Policy Quarterly. Pomlad 2010, 9 (1), str. 23–29.*

Dokumenti Nata:

32. *Deklaracija o varnosti Zavezništva, Declaration on Alliance Security, sprejeta na vrhu Nata v Strasbourg/Kehlu, aprila 2009.* http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52838.htm?mode=pressrelease, 2. 8. 2010.
33. *Poročilo GOE o NSK, NATO 2020: Assured Security, Dynamic Engagement, Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO, 17. maj 2010.* <http://www.nato.int/strategic-concept/expertsreport.pdf>, 2. 8. 2010.
34. *Projekt mnogovrstnih prihodnosti, Multiple Futures Project. Final Report. Allied Command Transformation, april 2009.* http://www.act.nato.int/MultipleFutures/20090503_MFP_finalrep.pdf, 2. 8. 2010.
35. *Strateški koncept Nata, The Alliance's Strategic Concept, Washington, 23. in 24. april 1999.* http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm, 2. 8. 2010.
36. *Celostne politične smernice, Comprehensive Political Guidance, Bruselj, 29. november 2006.* <http://www.nato.int/docu/basicxt/b061129e.htm>, 2. 8. 2010.